

**Sølen
verneområdestyre**

Postadresse
Postboks 987
2604 Lillehammer

Besøksadresse
Rendalen kommune
Bergset
2485 Rendalen

Kontakt
Sentralbord: +47
Direkte: +47 62 55 11 86
fminpost@fylkesmannen.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/solen>

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Saksbehandler Hilde Nystuen

Vår ref. 2019/2617 432.2

Deres ref.

Dato 01.10.2019

Høring - Forslag til nasjonal ramme for vindkraft - analyseområde 1 Nordre Hedmark - ved Sølen verneområdestyre

Vi viser til Olje- og energidirektoratets brev datert 01.04.2019 med høring av NVEs forslag til en nasjonal ramme for vindkraft på land. Forslaget består av et kunnskapsgrunnlag om virkninger av vindkraft på land, samt et kart med de mest egnede områdene for lokalisering av ny vindkraft.

Ett av de 13 områdene som foreslås innlemmet i den nasjonale rammen ligger i Hedmark fylke. Området betegnes Nordre Hedmark, analyseområde 1. Sølen verneområdestyre kommer med høringsinnspill på dette området.

I tråd med den nye forvaltningsordningen for nasjonalparker og andre store verneområder ble forvaltningsmyndigheten for Sølen landskapsvernområde delegert til et politisk sammensatt verneområdestyre med representasjon fra Rendalen kommune og Hedmark fylkeskommune ved Miljøverndepartementets vedtak av 15. mars 2013. I 2015 fikk verneområdestyret også forvaltningsmyndigheten for Fuggdalen naturreservat og Steinfjellet naturreservat.

Saksopplysninger:

Bakgrunn

Olje- og energidepartementet ga i brev av 9. februar 2017 Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i oppdrag å lede et arbeid med å lage forslag til en nasjonal ramme for vindkraft på land. NVEs faglige forslag foreligger nå i form av en rapport datert 1. april 2019. Forslaget består av et kunnskapsgrunnlag om virkninger av vindkraft på land, samt et kart med de mest egnede områdene for lokalisering av ny vindkraft.

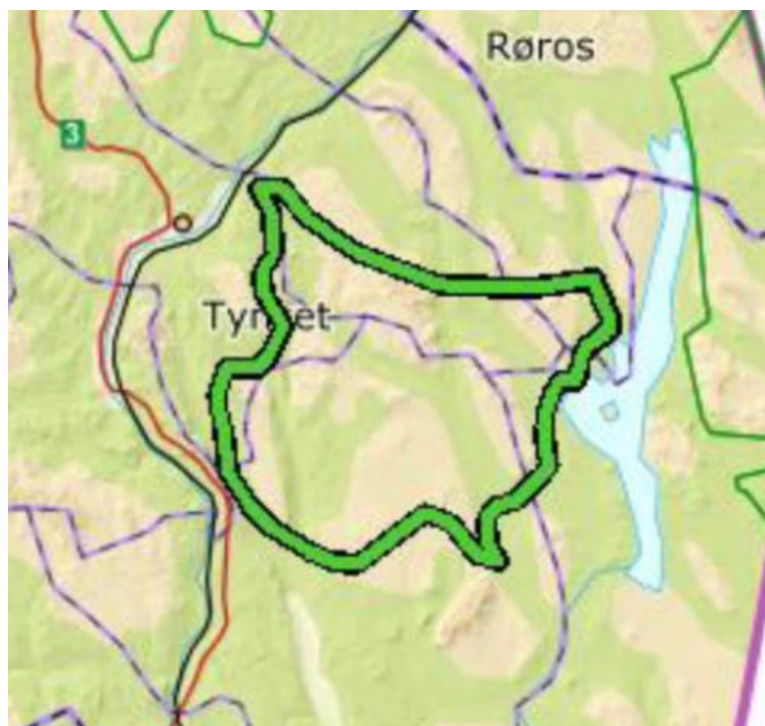
Arbeidet med en nasjonal ramme for vindkraft følger opp omtalen i energimeldingen (Meld. St. 25 (2015-2016)) som Stortinget sluttet seg til våren 2016 (Innst. 401 S (2015-2016)). I energimeldingen heter det bl.a. at *"regjeringen vil legge til rette for en langsiktig utvikling av lønnsom vindkraft i Norge"*, og at *"Olje- og energidepartementet vil utarbeide en nasjonal ramme for konsesjonsbehandling av vindkraft på land"*.

NVE sendte 43 analyseområder på høring høsten 2018. NVE etterspurte da faglig informasjon av overordnet karakter og viktig regional verdi av lokale og regionale myndigheter. Sølen verneområdestyre ga faglig innspill på analyseområde 1 basert på regional- og lokal miljøkunnskap, datert 20.10.2018, se vedlegg, hvor de konkluderte med at hele analyseområde 1 burde tas ut av nasjonal ramme for vindkraft. Dette ble ikke hensyntatt.

Siden 1. april har verneområdestyret jobbet tett sammen med kommunen og andre berørte interesser. Verneområdeforvalter deltok på innspillsmøte på Lillestrøm 12. april og flere lokale møter og befaringer. Det har vært et godt samarbeid og bred lokal prosess i høringsperioden.

I NVEs forslag som er på høring er det pekt ut 13 områder som direktoratet mener er de mest egnede for vindkraft på land i Norge. Det opplyses i høringsbrevet at det innenfor de utpekte områdene vil det være områder som ikke egner seg for vindkraft på grunn av konflikt med viktige interesser, eller som følge av mindre gode vindressurser. NVE har lagt vekt på unngå konflikter med viktige naturområder, og tatt betydelige hensyn til aktuelle tema, for eksempel friluftsliv, støy, fugle- og dyreliv, kulturminner og reindrift.

Et av de 13 områdene som NVE peker som aktuelle for vindkraft er analyseområde 1 Nordre Hedmark som er et større område i Nord Østerdalen hvor store deler av Rendalen østfjell og Tynset-Tolga østfjell inngår. Nærmere bestemt området mellom Tyllidalen i vest og Femunden i øst, Sølen landskapsvernområde i sør og Øversjødalen/Hodalen i nord – i kommunene Tolga, Os, Tynset, Engerdal og Rendalen. Dette er områder som har store verdier for turister, lokalbefolkningen og hytteeiere og dermed også for lokalt nærings- og reiseliv. Områdene framstår som relativt urørte og blir mye brukt til friluftsliv hele året.

Analysesområde 1 Nordre Hedmark i forslag til nasjonal ramme for vindkraft

Området er av NVE beskrevet som et område med meget gode produksjonsforhold for vindkraft, men lite nettkapasitet på kort sikt og viktige miljø- og samfunnsinteresser blant annet knyttet til fugl, villrein, kulturhistoriske landskap og ikke- samisk reindrift og området har få tekniske inngrep. NVE skriver videre at det er mye lagt vekt på de gode produksjonsforholdene i denne vurderingen og området skal ha noen av de aller beste produksjonsforholdene i Sør-Norge og at det er lite bebyggelse. Det betyr at det kan bygges svært stort eller flere store vindkraftverk i området. Videre at det kreves stor utbygging for å dekke kostnadene til oppgradering av kraftnettet. Snaufjellområdene har de beste produksjonsforholdene og det er lite fleksibilitet med tanke på plassering innenfor området. Men det er fare for ising over lengre tidsperioder. Utbygging av store mengder vindkraft kan komme til å kreve omfattende oppgraderinger av eksisterende nett eller ny ledning mot transmisjonsnettet.

Kunnskapsgrunnlaget

NVE har etablert et kunnskapsgrunnlag om virkninger av vindkraft. Det er publisert 21 temarapporter basert på en gjennomgang av norsk og internasjonal litteratur, erfaringer fra konsesjonsbehandling av vindkraftsaker og fra vindkraftverk i drift. Nasjonale fagmyndigheter og andre kunnskapsmiljøer innenfor de ulike temaene har deltatt i utarbeidelsen av rapportene. Miljødirektoratet har utarbeidet åtte fagrapporter: Landskap (sammen med RA), naturtyper, friluftsliv, store sammenhengende naturområder, fugl, villrein, flaggermus, annet dyreliv. Riksantikvaren har utarbeidet rapport på Kulturminner og kulturmiljøer. I tillegg har NVE utarbeidet fagrapport på reindrift og annen samisk utmarksbruk, reiseliv, næringsutvikling, naboområder m.fl.

En del av arealet innenfor analyseområde 1 er ekskludert av NVE og skal ikke regnes som en del av området. De harde eksklusjonene er områder som er uaktuelle for vindkraftutbygging og omfatter i hovedsak verneområdene, daler med lite vind og verdensarvområder og tettsteder. Mens de myke eksklusjonene er områder som virkningene for enkeltinteresse i mange tilfeller tilsier at det ikke bør bygges vindkraftverk. Det er 22 kriterier for myk eksklusjon hvor blant annet følgende er nevnt; nasjonale villreinområder med randsoner, statlig sikra friluftsområder, helhetlige kulturlandskap (KULA områder), fredede kulturmiljøer, tentative verdensarvområder, randsoner rundt verdensarvområder (Circumferensen), innsjøer under 10 m², bebyggelse og skredfare m.m..

Jf. analyseskjema for område 1 har i tillegg Miljødirektoratet laget et forslag til eksklusjoner basert på analyse av miljøverdier og Riksantikvaren har forslag på eksklusjoner basert på kulturhistoriske verdier. NVE skriver i rapporten at ved en annen vektlegging av produksjonsforhold, villrein, fugl og kulturlandskap kan grensene justeres.

Vurdering av kunnskapsgrunnlaget og analyseområde 1 Nordre Hedmark.

Landskap og store sammenhengende naturområder

Rendalen østfjell sammen med Tynset og Tolga østfjell, helt nord til Glommavassdraget, er et stort, sammenhengende naturområde med preg av naturlige prosesser og lite inngrep og menneskelig påvirkning ut over seterlandskapet nede i seterdalene. Området ligger også inntil flere verneområder og grenser til verdensarvområde (Circumferensen). Deler av Rendalen østfjell er rikt på kulturminner knyttet til Circumferensen og Røros Kobberverk i form av storstilt kullbrenning. Dette området er foreslått som KULA område.

Analyseområde 1 grenser i sør til Sølen landskapsvernområde, Fuggdalen og Steinfjellet naturreservater. Sølen verneområdestyre er forvaltningsmyndighet for Sølen landskapsvernområde (456,2 km²), Fuggdalen naturreservat og Steinfjellet naturreservat.

Sølen landskapsvernområde ble opprettet 18. februar 2011. Landskapsvernområdet ligger i sin helhet i Rendalen kommune og omfatter et område på 456,4 km².

Formålet med Sølen landskapsvernområde er å ta vare på et natur- og kulturlandskap med økologisk og kulturell verdi, med opplevelsesverdi og som er identitetsskapende. Videre er formålet med vernet å ta vare på Sølenmassivet som et karakteristisk landskapselement, geologiske forekomster og landskapsformer, biologisk mangfold og kulturminner. Allmennheten skal gis anledning til natur- og landskapsopplevelse gjennom utøving av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Sølen landskapsvernområde, Fuggdalen og Steinfjellet naturreservater ligger ikke inne i analyseområdet 1 og Nekmyrene naturreservat og Lille Sølensjø naturreservat er ekskludert som harde eksklusjoner.

Sølen landskapsvernområde med tilliggende naturreservater ligger midt inne i Rendalen østfjells fjell- og viddelandskap. Dette er et unikt og særpreget landskap med store naturkvaliteter og opplevelsesverdier. Store deler av området fremstår som et intakt og urørt naturområde. Kontraster mellom større og mindre landskapsrom, mellom åpent og lukket og mellom det mektige Sølenmassivet og omkringliggende, relativt flate og dels skogkledde områder er karakteristisk og gjør dette landskapet spesielt.

Det er en hovedmålsetting i forvaltningsplanen for Sølen landskapsvernområde å sikre landskapet mot nye tekniske inngrep som kan føre til vesentlige endringer av landskapet og naturmiljøet.

Sølenmassivet og omkringliggende fjell

I fagrapporten om landskap vektlegges det at «særlig stor konflikt er knyttet til områder som er vernet eller foreslått vernet med landskapsverdier som en del av formålet med vernet. Slik status gjør at områdene anses som ikke egnet for vindkraftutbygging. For landskapet inn til de fredete/vernete områdene må det gjøres en vurdering av sårbarheten og mulig påvirkning av vindkraft på verneformålet. Riksantikvaren utarbeider et register over kulturhistoriske landskap (KULA). Mange fylker er i gang med arbeidet og registeret skal være ferdigstilt for hele landet innen 2020. Disse områdene bør ikke inngå i rammen for vindkraft».

Jf. fagrapporten for sammenhengende naturområde er det «Særlig stor konflikt er knyttet til vindkraftutbygging i områder med store verdier for biologisk mangfold eller som er viktige for flere temaer innen naturverdier og økosystemtjenester. Stor konflikt er knyttet til utbygging i områder med betydelig verdi for friluftsliv. Det vil også medføre stor konflikt hvis det etableres vindkraft i de største, gjenværende villmarksområdene i Norge, i store, relativt urørte naturområder som inngår i en rekke av tilsvarende områder. Det samme gjelder sammenhengende naturområder i regioner av landet der det er lite igjen av slike områder. Det er også stor konflikt knyttet til vindkraftutbygging i områder som kan sies å ha en symbolverdi, samt til større, sammenhengende naturområder inntil verdensarvområder, nasjonalparker og landskapsvernområder.»

Dette påpekes også i rapporten at vindkraftverk er arealkrevende. I Norge lokaliseres slike anlegg til større arealer med gode vindforhold, og ofte til områder der det ikke er utbygging fra før. Enkelt sagt er de områdene som er aktuelle for vindkraftutbygging, ofte sammenfallende med de gjenværende større, sammenhengende naturområdene. Omfattende vindkraftutbygging kan samlet sett medføre

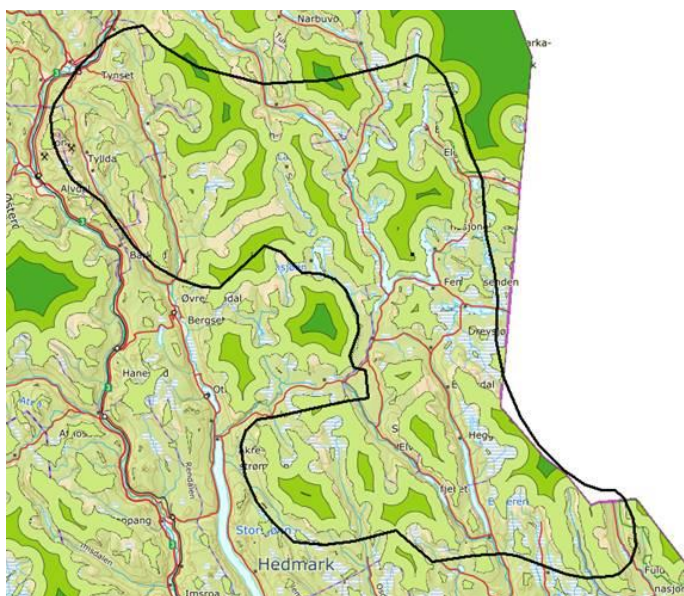

en betydelig reduksjon i denne type arealer i Norge. De sammenhengende naturområdene med preg av naturlige prosesser og lite menneskelig påvirkning, har egenskaper og kvaliteter man ikke finner andre steder. På generell basis kan man slå fast at de har stor verdi for mangfoldet av friluftsområder, natur og landskap i Norge, og for naturens evne til klimatilpasning.

Rendalen østfjell og Tynset – Tolga østfjell omfatter store fjell-, vidde og skogsområder med en stor opplevelse av urørthet. Rundt halvparten av analyseområdet (58 %) ligger mer enn 1 km fra tekniske inngrep. Vinterstid er uberørtheten enda større da fjellveiene inn i området ikke brøytes. Analyseområde 1 har jf. Inngrepsfri natur i Norge (INON) like mye om ikke mer uberørte områder enn Sølen landskapsvernområde.

Presset på urørt natur blir stadig større og vind- og vannkraftutbygging sto i perioden 2008-2012 for 26 % av bortfallet av inngrepsfrie naturområder (Miljødirektoratet 2014). Vindkraftanlegg medfører store inngrep i naturen med veianlegg og turbiner over relativt store arealer. Slike inngrep bør legges i områder som allerede er utbygd for å hindre ytterligere tap av inngrepsfri natur.

Med de åpne landskapsrommene rundt Sølen landskapsvernområde vil en utbygging her med stor sannsynlighet forringe verdien av dette landskapet. Det vil også sterkt redusere kvaliteten på opplevelsen til de som bruker området til friluftsliv eller annen rekreasjon. Fra Sølenmassivet ser man 5 359 km² landareal som er mest i hele Norge jf. Topps.no. Landskapet her har store, åpne vidder med lange siktlinjer og stor romfølelse. I fagrapporten nabovirkninger opplyses at vindturbinene kan være synlige på inntil 40-50 km og gi en signifikant visuell påvirkning på opptil 15-20 km. Det vil si at vindkraftverk i analyseområdet 1 vil gi store landskapsmessige visuelle og synlige virkninger inn i Sølen Ivo, Fuggdalen NR og Steinfjellet NR. I tillegg ligger Femundsmarka nasjonalpark 10 km unna i øst og Rondane 45 km unna i vest. Circumferensen grenser helt inntil i nord.

Inngrepsfri natur i Norge (INON). Kartet viser analyseområdet som lå inn i første runde – og viser hvor mye inngrepsfri natur analyseområde 1 har, og at det er like uberørt om ikke mer enn Sølen landskapsvernområde.

En landskapsanalyse burde vært på plass før nasjonal ramme ble sendt på høring. I tillegg er det viktig å påpeke at området har landskap som er av nasjonal eller regional interesse: Cirumferensen, KULA områder, kulturlandskap av regional interesse og verneområder tett inntil.

Fonnåsfjellet er også en viktig del av Rendalen østfjells landskapsbilde og sårbart mtp visuell påvirkning inn i Sølen landskapsvernområde.

Sølen landskapsvernområde og flere naturreservater har arealer liggende innenfor analyseområdet 1. Selv om verneområdene er ekskludert fra den nasjonale rammen, må grensene justeres slik at naturreservatene og landskapsvernområdet i sin helhet blir ekskludert. I tillegg må det være en buffersone/ekskludert område rundt Sølen landskapsvernområde og andre verneområder for å sikre verneområdenes verdier. Det vises i denne sammenheng til Olje- og energidepartementets avgjørelse om Kvitvola/Gråhøgda vindkraftverk i 2015. I avgjørelsen ble det lagt vekt på tiltakets virkninger inn i Sølen landskapsvernområde. Det ble vist til ulemper for landskap og friluftsliv, kulturminner og kulturmiljø, reiseliv, naturmangfold og Forsvarets interesser med hensyn til arealer for lavflyging. Etablering av vindkraftverk innenfor analyseområdet 1 vil i stor grad medføre de samme negative konsekvensene.

Utsikt nordover fra Sølensmassivet rett inn i analyseområde 1

Verna vassdrag

Mistravassdraget renner gjennom hele landskapsvernområdet og starter innenfor analyseområdet. Sølnavassdraget (Femundvassdraget) renner gjennom Vesle Sølensjø naturreservat og inn i Sølensjøen som ligger innenfor landskapsvernområdet. Unsetvassdraget renner blant annet gjennom Nekmyrene NR og Nekfallet NR. Alle tre vassdragene er verna vassdrag. Formålet med vassdragsvern er blant annet hensynet til naturlandskap, kulturlandskap og friluftsliv. Områdene rundt disse vassdragene er urørte naturlandskap og viktige kulturlandskap som i helhet med vassdragene utgjør veldig attraktive friluftslivsområder og er attraktive vassdrag for sportsfiske. Vindkraftverk vil medføre inngrep som kan påvirke nedbørsfeltet og komme i konflikt med formålet for vassdragsvern i disse vassdragene.

Kulturminner og kulturmiljøer

Rendalen østfjell har blitt brukt til jakt, fangst og fiske siden de første menneskene vandret inn etter isen trakk seg tilbake for 10.000 år siden. Området var ideelt som vinterbeite for villrein og det er mange og store sammenhengende fangstsystemer på tvers av hele fjellområdet og en mengde kulturminner knyttet til fangst på elg og rein. I tillegg var fiske i de store sjøene viktig. Rendalen østfjell og Tynset-Tolga østfjell har også vært meget viktig for beite og utmarksslått. Kulturminnene og seterlandskapet med de mange setrene i området har en viktig symbolverdi, identitetsverdi og har store opplevelseskvaliteter. Seterområdene brukes også i dag som beite for sau og storfe og ei seter er fortsatt i drift. Setermiljøene inngår i et større landskapsrom med verdifulle natur- og kulturmiljøer rundt som vil bli sterkt forringet om det etableres vindkraftverk.

Buestilling – kulturminne fra villreinfangst i Sølenskarret med utsikt inn i analyseområde 1.

Kulturminnene i området har et sjeldent stort mangfold i fjellmiljø og kulturminnens tidsdybde strekker seg over minst 8000 år. Steinalderboplasser ved sjøer og vassdrag, gravfelt og gravminner, kullgroper og jernutvinningsanlegg, samiske kulturminner, falkefangstanlegg og fangstanleggene for villrein og elg mm. Norges største innlandsfiskevær, Fiskevollen ligger rett inntil landskapsvernområdet – og er et unikt kulturmiljø knyttet til næringsfiske i Sølensjøen.

Spekedalen og Sølendalen, samt Unsetgrenda ligger inne som KULA område (Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse). Fylkeskommunen har imidlertid kunnskap om at det er forekomster av et langt større antall automatisk fredete kulturminner både innenfor og utenfor det utvalgte KULA området. ***Den historiske bruken av området innenfor og utenfor landskapsvernområdet henger nøye sammen og forteller en felles historie. Dermed vil konsekvensene for kulturminneverdiene ved utbygging være ødeleggende og rasere et svært viktig kulturhistorisk landskap i sin opprinnelige tilstand.***

Kulturminner og kulturhistorie knyttet til Circumferensen er det også mange av utenfor grensen for Circumferensen og tett opp til landskapsvernområdet. I fagrapporten om landskap presiseres det at vindkraftverk tett opp mot verdensarvområder vil ha store negative konsekvenser.

Kulturminner og kulturmiljøene er viktige for folks identitetsfølelse og det er stort potensiale for formidling og tilrettelegging i forhold til verdiskaping og reiseliv. ***Kulturminner er viktig del av verneformålet for Sølen landskapsvernomsråde og henger sammen med kulturhistorien for hele østfjellet. Vindkraftverk i randområdene til verneområdet vil dermed ha meget negativ innvirkning på det helhetlige kulturhistoriske landskapet, den kulturhistoriske sammenhengen og kulturminnens verdi også innenfor verneområdet.***

Kulturlandskap, fjell landbruk og utmarksbeite

Formålet med Sølen landskapsvernomsråde er å ta vare på et natur- og kulturlandskap med økologisk og kulturell verdi, med opplevelsesverdi og som er identitetsskapende. Seterlandskapet og setermiljøet utgjør en viktig del av verneområdet.

Fjell-landbruket er en svært viktig næring i regionen og setring og utmarksbeite i fjellet har vært og er avgjørende for å drive landbruk. Setrene brukes i dag aktivt til beitebruk av sau, ammeku og seterdrift, organisert gjennom Sølendalen Hamnelag m.fl. Nordre del av analyseområdet er prioritert beiteområde, mens søndre del er definert som områder som er viktige for rovvilt og beitebruk i forvaltningsplan for rovvilt i Hedmark. Utmarksbeite er en svært miljøvennlig ressurs som er med på opprettholde seter- og kulturlandskapet og dermed også viktige biotoper for mange rødliste arter. Seterområdene innenfor verneområdet og utenfor (innenfor analyseområde 1) har felles historie tilbake til tidlig 1700-tallet og utgjør et sammenhengende særegent setermiljø i Rendalen østfjell som er viktig å ivareta som en helhet for framtida. Området har i dag utfordring med store tap av sau til rovdyr. Utbygging av vindkraft vil medføre ytterligere press på beiteområdene. NVE sitt faggrunnlag i nasjonal ramme er mangelfullt når det gjelder virkinger på landbruk og beiteområder. Spesielt utmarksbeiteressursen kan komme i konflikt med utbygging av vindkraftverk.

Friluftsliv

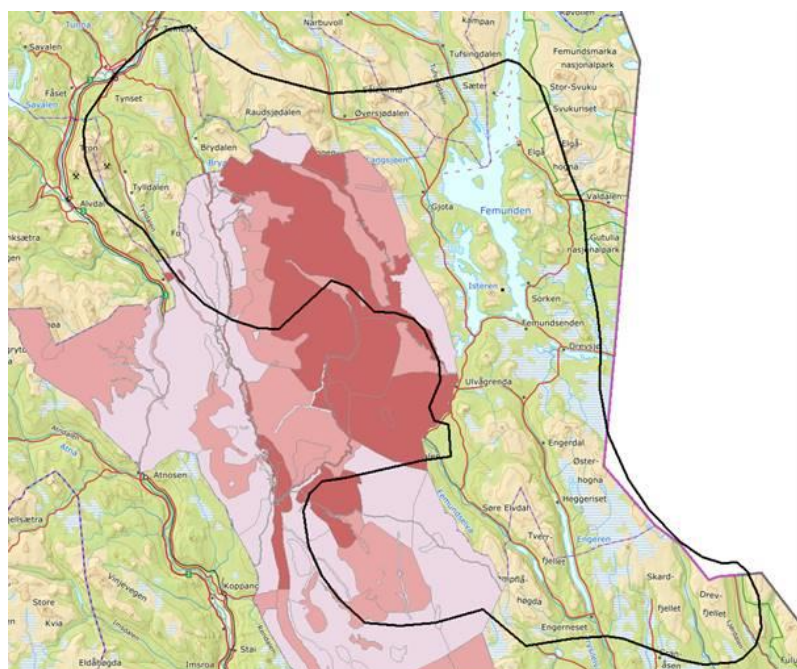
I formålet for Sølen landskapsvernområde er det presisert at allmennheten skal gis anledning til natur- og landskapsopplevelse gjennom utøving av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging.

Hele Rendalen Østfjell og analyseområde 1 er svært viktig for friluftsliv, både for lokalbefolkningen, hytteeiere og andre tilreisende. Rendalen er Hedmarks tredje største hyttekommune med ca. 2700 hytter. Det kjøres opp mange mil med skiløyper med løypemaskin gjennom hele vinteren og stadig flere turstier merkes og skiltes innenfor analyseområdet.

I friluftslivskartleggingen i kommunen er mye av området registrert som viktige og svært viktige friluftsområder og med typen store turområder med og uten tilrettelegging. Dette er store sammenhengende naturområder med urørt preg, lite støy og lav visuell forurensning, som trekkes fram som viktige faktorer ved vurdering av betydningen for friluftsliv i faggrunnlag friluftsliv. Områdene hører naturlig sammen med Sølen landskapsvernområde, der formålet blant annet er å bevare det enkle friluftslivet med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Sølen landskapsvernområde med Sølenmassivet i sentrum skaper identitet, stolthet og gir flotte naturopplevelser for innbyggere og tilreisende. Det karakteristiske med friluftslivet og fritidsbruken i området er liten grad av tilrettelegging. Det er nettopp dette som gjør området attraktivt. Folk som søker urørt natur, stillhet, ro, stjernehimmel, enkelt friluftsliv, jakt og fiske oppsøker og verdsetter dette området.

<https://geocortex01.miljodirektoratet.no/html5Viewer/?viewer=Naturbase&layerTheme=&scale=640000&basemap=¢er=330128.6935907189%2C6863775.294217255&layers=04BQdQ24COgI>

Friluftsområder Rendalen kommune

Nasjonalparkene og de store verneområdene i Norge har fått i oppdrag å lage en besøksstrategi/plan for besøksforvaltning innen 2020. Sølen verneområdestyre jobber med å utarbeide en besøksstrategi for Sølen landskapsvernområde, Fuggdalen naturreservat og Steinfjellet naturreservat. Formålet med prosjektet er å øke kvaliteten på besøksforvaltningen i verneområdet. Dette for å ivareta naturverdiene, gi bedre opplevelser for brukerne og gi økt mulighet for lokal verdiskaping. Prosjektet skal sørge for samkjøring med merkevarestrategien for Norges nasjonalparker og skal gi verneområdene en tydeligere posisjon i markedsføringen av Norge som bærekraftig reisemål og som grunnlag for bred lokal verdiskaping.

Kunnskap om verneområdenes verdier, reiselivsnæringen og brukerne er naturlig nok en sentral del av besøksstrategien. I den forbindelse har blant annet NINA gjennomført en brukerundersøkelse for verneområdene med randsoner og en sårbarhetskartlegging på vegetasjon og dyreliv. En av hovedkonklusjonene fra brukerundersøkelsen er at det er en stor andel hyttefolk og lokale som bruker området og hvor tur- og høstingsfriluftslivet (det enkle friluftslivet), naturopplevelsen, stillhet, ro og uberørthet er meget viktig. I sårbarhetskartleggingen for området påpeker NINA spesielt reinens sårbarhet for forstyrrelser og inngrep.

Flere av de viktige innfallsportene til landskapsvernområdet er i fra nord som nå ligger inne i analyseområde 1. I tillegg er den nordre delen av landskapsvernområdet det området som har minst inngrep og forstyrrelser. Fra store deler av landskapsvernområdet ser man inn i analyseområde 1. Området henger tett sammen som fjellområde og arbeidet med å tilrettelegge for gode opplevelser og besøksforvaltning i området er ikke forenelig med vindkraftverk. **Vindkraftverk i analyseområde 1 vil ha en sterk negativ konsekvens for friluftslivet og natur- og kulturbasert reiseliv i randsonen og innenfor verneområdet.**

Rendalsren og biologisk mangfold

Rendalsren i Kvenninghøgda – innenfor analyseområde 1

Biologisk mangfold er en del av verneformålet for Sjølen landskapsvernområde. I rapporten for sammenhengende naturområder påpekes det at områder med store verdier for biologisk mangfold eller som er viktige for flere temaer innen naturverdier og økosystemtjenester anses å medføre stor konflikt knyttet til etablering av vindkraftverk.

Store deler av analyseområde 1 ligger innenfor konsesjonsområdet til Rendal Renselskap, som har en renstamme på ca. 2000 dyr i vinterflokk og som er svært sårbar for økte forstyrrelser. Et fellesskap av grunneiere i fjellet eier og forvalter renstammen gjennom salg av jaktkort. Denne særegne driftsformen har både kulturelle og historiske tradisjoner tilbake til 1920-tallet og fram til da som villrein siden isen trakk seg tilbake for 10.000 år siden. Renstammen er felles med Tolga østfjell villreinområde og renen endrer status til villrein når den trekker ut av konsesjonsområdet.

Uavhengig av status er reinen sårbar for forstyrrelser, inngrep og ferdsel på lik linje med villrein og den forvaltes som villrein. I øst grenser Rendal Renselskap også mot samisk reindrift i Elgå reinbeitedistrikt.

En studie i Sverige (Skarin et al. 2018) viste at tamrein endrer habitatvalg under utbyggingsfasen, men mest i driftsfasen, som følge av etablering av vindturbiner. Reinen unngikk i større grad områder der vindturbinene var synlige og denne effekten kunne ses på over 5 km avstand.

Konsesjonsområdet/leveområdet til rendalsreinen består i stor grad av åpne og relativt flate fjellområder og åpne landskapsrom med lange siktlinjer. Her vil en ruvende konstruksjon som en vindturbin kunne ses på svært lange avstander og kunne gi en betydelig forringelse av leveområdet til reinen.

Deler av leveområdet til rendalsreinen (spesielt langs fv 217) er i dag påvirket av økende ferdsel og hyttebygging. **Destod viktigere blir det å bevare de delene av leveområdet som er mer uberørt. Vindturbiner og nye veier vil fragmentere leveområdet ytterligere. Spesielt er området øst og nord for Sjølen landskapsvernområde, samt Tolga østfjell er viktig vinterbeite, helårsbeite og kalvingsområde som i dag er uberørt av inngrep og dermed er det også meget sårbart for utbygging og forstyrrelser.**

Etablering av vindturbiner medfører også behov for nye veier. Flere studier viser at reinsdyr unngår veier, både at det tar lenger tid å krysse veiene i trekket og at større veier fungerer som en barriere mot kryssing slik at populasjoner blir isolert (Panzacchi et al 2013). *Jf. Miljødirektoratet sin fagrapport villrein så er store og sammenhengende fjellområder med lite forstyrrelser en forutsetning for å opprettholde en god reinsbestand over tid.* Arealpress i og rundt fjellområdene i Sør Norge er derfor den største utfordringen for å sikre livskraftige villreinstammer i framtiden. Etablering av vindkraftanlegg med tilhørende infrastruktur må forventes å kunne påvirke reinens arealbruk, beiteutnyttelse og vandringsmuligheter. **Villrein og rendalsren er svært sky og dermed sårbar for utbygging, ferdsel og annen menneskelig aktivitet. Arealinngrep som vindkraftverk vil kunne gi unnvikelsesadferd og påvirke dyrenes kondisjon og produktivitet og vil være meget negativt for rensstammen.**

Samlet vurdering

Formålet med Sølen landskapsvernområde er å ta vare på et natur- og kulturlandskap med økologisk og kulturell verdi, med opplevelsesverdi og som er identitetsskapende. Videre er formålet med vernet å ta vare på Sølenmassivet, geologiske forekomster og landskapsformer, biologisk mangfold og kulturminner, samt det naturvennlige og enkle friluftslivet.

Sølen landskapsvernområde, Fuggdalen naturreservat og Steinfjellet naturreservat er en del av et større, sammenhengende og fjell- og viddelandskap i Rendalen østfjell og Tynset-og Tolga østfjell med store verdier for landskap, friluftsliv, kulturminner og naturmangfold. Dette er et unikt og særegent landskap som har et urørt preg, lite støy og lav visuell forurensning. Seterlandskapet utgjør også store opplevelseskvaliteter i dette fjellområdet og hele leveområdet til en betydelig populasjon av ren, som særnorsk ansvarsart, ligger innenfor dette området.

NVE tok ut arealer fra analyseområde 1 Nordre Hedmark som lå inne i første forslag til nasjonal ramme (høsten 2018) på grunn av sammenhengende naturområder med store verdier for landskap, friluftsliv og naturmangfold, herunder flere av de store rovdypene. NVE skriver at de i siste forslag til nasjonal ramme har lagt vekt på å unngå konflikter med viktige naturområder, og tatt betydelige hensyn til aktuelle tema, for eksempel friluftsliv, støy, fugle- og dyreliv, kulturminner og reindrift. De skriver videre at analyseområde 1 har mange viktige miljø- og samfunnsinteresser, men at området er meget egnet som område for ny vindkraftproduksjon.

Sølen verneområdestyre mener på bakgrunn av faggrunnlaget i temarapportene, nasjonale-, regionale- og lokalt viktige naturverdier at analyseområde 1 absolutt ikke skal ligge inne i forslaget for nasjonal ramme for vindkraft. Vi kan ikke se at dette området er mindre viktig å bevare enn de områdene sør for landskapsvernområdet som ble tatt ut i første runde etter høring høsten 2018. Området har nettopp viktige verdier knyttet til friluftsliv, store sammenhengende fjellområder, storslått landskap, naturmangfold, kulturminner, nasjonalt viktige kulturmiljøer (KULA), regionalt viktige seterlandskap, rikt fugl- og dyreliv, verna vassdrag og Rendalsren. I tillegg er de negative nabovirkningene store på grunn av lange siktlinjer og stor romfølelse. Slike områder har en svært stor verdi som er viktig å bevare for framtida jf. FNs miljøpanel (IPBES) sin rapport om naturens tilstand som slår fast at tap av natur er like viktig utfordring som klimaendringene. Etablering av vindkraftverk i Nordre Hedmark tett inntil Sølen landskapsvernområde er ikke i tråd med oppdraget nasjonalparkene og de store verneområdene i Norge har fått med å lage besøksstrategi for verneområdene med randsoner. Dette er ikke forenelig med formålet som er å øke kvaliteten på besøksforvaltningen, ivareta naturverdiene, gi gode naturopplevelser for brukerne og økt mulighet for lokal verdiskaping gjennom bærekraftig naturbasert reiseliv.

Sølen verneområdestyre mener hele analyseområde 1 må ekskluderes fra nasjonal ramme for vindkraft.

Med hilsen

Hilde Nystuen
Verneområdeforvalter

Sølven verneområdestyre
v/Silje Mogstad Finstad, leder

Godkjent elektronisk uten underskrift.